RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1919. Första kammaren. Nr 35.

Onsdagen den 7 maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.

Justerades protokollsutdrag för det på förmiddagen hållna sammanträdet.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 3, 7 och 12 i förordningen den 13 december 1912 angående tullrestitution i vissa fall vid återutförsel av utländsk vara;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande i visst avseende rörande utförsel till Finland av viss mängd affinerat socker; och

nr 38, i anledning av väckt motion om beskattning av offentliga nöjestillställningar.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 43, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning angående ersättning till vaktmästaren C. Andersson för mistade avlöningsförmåner på grund av olycksfall; samt

nr 44, i anledning av väckt motion om beredande av fast anställning eller vissa med sådan anställning förbundna förmåner åt personer, som äro hos riksdagens verk och myndigheter på ett stadigvarande sätt sysselsatta med städnings- och rengöringsarbete.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i tiden för återbetalning av ett aktiebolaget svenska linberedningssällskapet tilldelat lån ävensom en i ämnet väckt motion; och

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till åtgärder i prisreglerande syfte jämte i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anslag för beredande av lindring i mindre bemedlades levnadsvillkor.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor.

I anslutning till Kungl. Maj:ts i proposition nr 342 framlagda förslag hade utskottet i förevarande utlåtande på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte för beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor i huvudsaklig överensstämmelse med de av chefen för jordbruksdepartementet i statsrådsprotokollet tillstyrkta grunder anvisa såsom förslagsanslag dels å tilläggsstat för år 1919 30,000,000 kronor, dels ock å extra stat för år 1920 6,000,000 kronor.

Herr von Koch: Herr talman! Då jag nu går att påyrka någon nedsättning i det anslag, som begäres för detta ändamål, så är jag angelägen om att först förebygga ett missförstånd, nämligen det, att jag på något sätt skulle underskatta den verksamhet, som under dessa krisår har pågått för att hjälpa de mindre bemedlades levnadsvillkor i huvudsaklig överensstämmelse med de av tat denna verksamhet, jag har ej heller velat uttala något misstroendevotum mot dem, som haft ledningen av denna sak. Jag har tvärtom tyckt mig finna, att verksamheten varit behövlig och på det hela taget väl skött från det ledande hållet. Men då vi nu stå inför en avveckling av denna verksamhet, har jag trott mig böra påpeka, att den planläggning, som givits denna verksamhet, icke är den allra bästa utan tvärtom lider av ett fel, och att om vi kunde avlägsna det felet, vi skulle kunna bland annat spara något på de medel, som eljest skulle åtgå till verksamheten. Och i dessa tider är det angeläget enligt min tanke att spara, så långt det över huvud taget är möjligt.

Förhållnadet är i korthet följande. Folkhushållningskommissionen har äskat ett belopp av 26 miljoner kronor för 1919 och 6 miljoner kronor för 1920, sammanlagt sålunda 32 miljoner kronor, för detta ändamål, medan Kungl. Maj:t har äskat 30 miljoner för 1919 och 6 miljoner för 1920, sålunda sammanlagt 36 miljoner kronor, eller 4 miljoner kronor mer, än folkhushållningskommissionen ansett sig böra begära. Den skillnad, so msålunda uppkommit, beror dels på att Kungl. Maj:t ansett, att det s. k. grundbidraget, om vilket jag strax skall tala, borde fortfarande utgå, dels på att Kungl. Maj:t har utjämnat beloppet med en miljon till jämnt 30 miljoner kronor.

Såsom kammaren torde känna till, har hittills under sista året denna verksamhet bestått däri, att man till kommunerna har utlämnat dels ett s. k. *grundbidrag*, som lämnats, utan att kommunerna ha varit skyldiga att tillskjuta några egna medel, och dels

Anslag för beredande av lindring i mindre bemedlades levnadsvillkor. (Forts.)

ett s. k. *fyllnadsbidrag*, som i regel har utgått med lika stort belopp som det vederbörande kommun själv erlagt. Dock har under vissa förhållanden detta statsbidrag varit tre gånger så stort som kommunens bidrag, och under vissa undantagsförhållanden har kommunen icke behövt erlägga något som helst bidrag, utan staten har lämnat det hela. I praktiken lär det ha ordnats så beträffande grundbidraget, att kommuner, som haft en utdebitering av 5 kronor per bevillningskrona och därunder, icke ha erhållit något grundbidrag, medan de övriga ha fått ett belopp sig tilldelat, vilket föregående år uppgick till 2 kronor per invånare och år, men som enligt Kungl. Maj:ts förslag nu skulle sänkas till hälften, alltså till 1 krona per invånare och år.

Detta grundbidrag har icke från början förekommit i denna understödsverksamhet, utan tillkom förlidet år efter danskt mönster, och motivet till detta grundbidrag var, att man trodde sig finna kommuner, som voro så oföretagsamma och så ekonomiskt svaga, att man trodde, att de icke skulle bevilja några medel alls, ifall icke staten lämnade detta bidrag. Man befarade alltså, att i vissa kommuner inga bidrag alls skulle komma att lämnas till de minst bemedlade.

Nu anser emellertid folkhushållningskommissionen, att det icke kan vara nödvändigt att fortsätta med utlämnandet av detta grundbidrag. Man anser, att under denna avvecklingsperiod det är angeläget bland annat att försöka i möjligaste mån sätta sig in i de olika kommunernas ekonomiska ställning och allenast hjälpa dem, som verkligen befinna sig uti ett tryckt ekonomiskt läge, och kommissionen understryker önskvärdheten av att detta grundbidrag numera icke längre utgår. Detta av två skäl: det ena är, att man har funnit, att detta bidrag synbarligen avhållit åtskilliga lantkommuner med ekonomisk bärkraft från att medelst egna tillskott giva de dyrtidslindrande åtgärderna den av staten avsedda effekten, och det andra skälet för att nu frångå detta bidrag är, att det för staten skulle medföra betydligt minskade anslagskrav för dyrtidsverksamheten. Det är sålunda enligt min tanke ganska vägande skäl, som ha anförts för att detta grundbidrag nu icke längre borde utgå. Utskottet har emellertid ansett, att detsamma allt fortfarande bör lämnas, och skälet till detta är, att utskottet anser, att om icke detta bidrag utgår, så skulle de fattigaste kommunerna eller just de, som sakna möjlighet att själva bidraga till dyrtidens lindrande, gå miste om statsbidrag.

Emellertid tror jag, att denna uppfattning beror på ett missförstånd eller ett förbiseende av utskottet. Det förhåller sig nämligen så, enligt den förordning, som nu gäller, att en kommun, som befinner sig i ett tryckt ekonomiskt läge, kan få ett avsevärt mycket större bidrag, än den själv lämnar. Ja, kommunen kan få ett statsbidrag, större eller mindre, utan att den själv lämnar något bidrag alls, och detta skulle naturligtvis bli fallet även i fortsättningen. Det skulle sålunda kunna vara möjligt att hjälpa de svagast ställda kommunerna mycket effektivt, medan man sluppe

Anslag för beredande av lindring i mindre bemedlades levnadsvillkor. (Forts.)

att lämna bidrag till de kommuner, som i själva verket mycket väl kunde reda sig själva. Denna regel, att statsbidrag bör utgå endast till kommun, som själv i någon mån medverkat till arbetet i fråga, har man på andra liknande områden tillämpat med stor framgång. Jag har själv varit med under flera år i arbetet för de arbetslösas understödjande, och där gäller ju som regel, att staten lämnar bidrag motsvarande det, som kommunen själv ställer till förfogande. Men skulle kommunen vara mycket hårt beskattad eller skulle arbetslösheten där vara mycket framträdande, så kan statsbidraget utgå till större belopp än kommunens bidrag, ja, det kan lämnas utan något motsvarande bidrag från vederbörande kommun. Särskilt under den arbetslöshetsperiod, som uppstått genom textilindustriens svårigheter, har denna anordning fungerat med synnerligen gott resultat.

De fördelar, som skulle vinnas genom att man icke begagnar sig av detta grundbidrag, skulle först och främst vara det, att man kunde räkna på minskade kostnader för staten. Det är i själva verket rätt meningslöst att utdela understöd till en del kommuner, som icke behöva understöd eller som mycket väl kunna reda sig själva. Det har anförts exempel på att vissa kommuner, som ha fått detta understöd, icke ha vetat, till vilka ändamål pengarna skulle användas. Den där schablonmässiga utdelningen av bidrag till samtliga eller åtminstone det stora flertalet kommuner — det lär bara vara ett par hundra, som icke få detta bidrag — tror jag egentligen icke är förenlig med en god statsekonomisk uppfattning. — Det andra man skulle vinna är en väsentligt ökad kontroll över kommunernas sätt att handhava dessa medel. Det är nämligen så, att den enda effektiva kontrollen över att medlen komma till behörig användning, är att vederbörande kommuner själva måste anslå ett visst belopp, ty det är helt naturligt, att de under sådana förhållanden komma att använda medlen på ett betryggande sätt. Men under andra förhållanden, om de få pengarna helt och hållet till skänks för detta ändamål, så kan det ju befaras, att missbruk förekommer, och utskottet har ju självt anfört exempel på dylika missbruk.

Nu anser utskottet, att det skulle kunna räcka med allenast en allmän anvisning, att man bör försöka vidtaga åtgärder för att minska dessa missbruk. Men jag vill säga, att det är nog ganska svårt att få betryggande åtgärder i detta avseende. Den egentligen enda kontroll, som står till buds, är den s. k. redovisningsskyldigheten, d. v. s. att kommunen, sedan medlen använts för sitt ändamål, har att insända en redogörelse för pengarnas användning, men då äro pengarna ju redan konsumerade.

Med det sagda har jag uti denna understödsverksamhets intresse velat uttala det önskemålet, att det måtte ske en särskild prövning beträffande kommunernas behov av detta bidrag. Jag tror, att understödsverksamheten endast kommer att ha nytta av detta och det hela kommer in på riktigare och bättre spår. Men jag har naturligtvis också med denna min argumentation velat ut-

Anslag för beredande av lindring i mindre bemedlades levnadsvillkor. (Forts.)

tala önskvärdheten av att vi på det här området skulle kunna spara något utav de pengar, som vi nu så väl behöva. Jag har under denna riksdag haft tillfälle att deltaga uti statsutskottets behandling av en hel del frågor, och jag har fått vara med om där att spara och snåla, kan jag säga, på en hel del saker, som man så gärna ville lämna rikligare bidrag till. Det har inom detta utskott uttalats ett slags paroll, att man borde inskränka utgifterna så långt som möjligt, och man har prutat på en massa betydelsefulla anslag. Här är det nu så, att jordbruksutskottet med rund hand velat ge ett betydande belopp. Men jag tror, att man bör försöka göra en beskäring av utgifterna även här. Jag har även fått uppleva den bittra förödmjukelsen, att vi, huvudsakligen av statsfinansiella skäl, icke ha ansett oss kunna ha möjlighet att lämna ett bidrag på en miljon kronor till våra grannar i deras nödställda belägenhet, och jag har på sistone fått vara med om att vi måst tillgripa en så grumlig skattekälla som spritaccisen för att kunna klara den statsfinansiella situationen. Det är kanske därför inte så underligt, att även jag har behov av att söka utfinna medel att minska omkostnaderna för staten i möjligaste mån.

Med den uppfattning, herr talman, jag hyser i denna fråga, är det klart, att konsekvensen av mitt yttrande måste bli ett yrkande om nedsättning av ifrågavarande belopp. Men så livligt intresserad som jag är av denna verksamhet och dess fortvaro, är jag naturligtvis angelägen om att icke påyrka en för stor nedsättning. En jämförelsevis obetydlig nedsättning tror jag dock är befogad, om detta grundbidrag icke längre skall utgå. Jag har därför velat stanna vid en nedsättning för 1919 av en miljon kronor och en nedsättning för 1920 av likaledes en miljon kronor, och det är min bestämda uppfattning, att om denna nedsättning kommer till stånd, den icke skall medföra någon försämring i de mindre bemedlades ställning här i vårt land. Det kommer blott att leda till, att de kommuner, vilka ha tillräcklig ekonomisk bärkraft, komma att själva medverka till denna verksamhet på ett tillfredsställande sätt, och det kommer också att medverka till, att det belopp, som ställes till förfogande, kommer till bästa möjliga användning.

Det är på grund av dessa åsikter, herr talman, som jag ber att få yrka en nedsättning av det å tilläggsstat för 1919 äskade beloppet till 29 miljoner kronor och av det å extra stat för 1920 beräknade beloppet till 5 miljoner kronor, samt att motiveringen i utskottets utlåtande ändras i överensstämmelse härmed.

Herr Pers: Ja, herr talman, jag skall be att få säga bara några ord för att understryka den föregående talarens framställning.

Inom statsutskottet har man, såsom talaren också sade, sökt att spara så mycket som möjligt, och man har vid beräkningen utav utgifterna i allmänhet kunnat sätta ner de begärda beloppen något, ty man har gått ut ifrån, att freden står för dörren och att dyrtiden lättar på i något hastigare tempo, än Kungl. Maj:t har kunnat förutsätta, när budgeten gjordes upp. Denna synpunkt torde kunna

Anslag för beredande av lindring i mindre bemedlades levnadsvillkor. (Forts.)

tillämpas även här. Här är det ju fråga om ett anslag för senare hälften av innevarande år och förra hälften av nästa år, alltså en tid, då vi ju alla ganska tydligt, glädjande nog, kunna hoppas, att dyrtidens höga priser skola ha gått ner något. Man får ju också medgiva, att det nödrop, som finansministern här avgivit både i lördags och i dag, vid sin skildring utav statskassans ställning, är sådant, att man bör sätta ner det belopp det här är fråga om, när man nu med skäl kan göra det.

Jag ber därför, herr talman, att få instämma i herr von Kochs yrkande.

Friherre Hermelin: Herr greve och talman! De synpunkter, som framhållits av de sista ärade talarna, äro ju i högsta grad beaktansvärda, och man bör ju söka på allt sätt göra inbesparingar uti ifrågavarande anslag. Utskottet har ju även strukit under detta. Emellertid har utskottet vid denna frågas behandling ansett att tillräckliga skäl förelegat för att följa det utav Kungl. Maj:t framställda förslaget, och för den skull ber jag, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet Petersson: Herr greve och talman! Jag ber först att få bringa i erinring, att Kungl. Maj:t vid statsverkspropositionens avlåtande föreslagit, att de belopp, om vilka vi nu resonera, skulle *beräknas* tills vidare å tilläggsstaten för år 1919 till 47 miljoner kronor i enlighet med en då framlagd promemoria utav folkhushållningskommissionen och å extra stat för år 1920 till 5 miljoner kronor. När Kungl. Maj:t sedan framlade sin proposition om detta dyrtidsanslag, så nedsatte Kungl. Maj:t beloppet ifrån 47 miljoner kronor till 30 miljoner. Alltså innebär ju Kungl. Maj:ts förslag redan en betydlig nedsättning utav det belopp, som är *beräknat* uti statsverkspropositionen.

Jag vill vidare erinra därom, att uti motiveringen till såväl detta som till det allmänna prisregleringsanslaget har man utgått ifrån, att den allmänna prisregleringen, sålunda den, som icke handhaves utav kommunerna utan som sker på det sätt, att den kommer alla till godo, borde begränsas, och så har ju också skett. Men samtidigt som man begränsat denna och sökt inskränka den till de allra nödvändigaste artiklarna, till sådana standardartiklar som mjöl t. ex., så har man gått ut ifrån, att man icke borde allt för snävt begränsa den verksamhet, som avser att lindra dyrtiden för de mindre bemedlade uti samhällena och som sker genom kommunerna. Det är också utav den anledningen, som jag för min del har hemställt, att det grundbidrag, som riksdagen var med om att besluta förra året, nu icke skulle helt bortfalla utan att det skulle minskas med hälften. Detta grundbidrag utgår, som kammaren behagade erinra sig och som redan har blivit påpekat av en föregående talare, till kommunerna, oavsett om de lämna egna bidrag, dock icke till alla kommuner, ty det göres undantag för sådana, som äro i en synnerligen god ekonomisk ställning. Det är detta grundbidrag, som nu herr von Koch här ifrågasatt skulle

Anslag för beredande av lindring i mindre bemedlades levnadsvillkor. (Forts.)

helt och hållet bortfalla, under det att Kungl. Maj:t likaväl som utskottet har ansett, att det borde minskas till hälften av det belopp, med vilket det utgår enligt förra årets riksdags beslut.

Jag har för min del ansett, att det icke vore riktigt att i ett slag bortskära hela detta grundbidrag, framför allt därför att det ju kan inträffa, och helt säkert *kommer* att inträffa, att en hel del utav de ekonomiskt svagt situerade kommunerna komme i en mycket dålig ställning och i en betydligt sämre ställning än de ha varit hittills, ifall man skär bort detta grundbidrag.

Det har påpekats utav en talare här, herr von Koch, att man kunde befara arbetslöshet och att för den skull det vore viktigt att ha pengar till hands och hjälpa. Ja, detta är just ett bland de skäl, som för mig har talat för, att man icke skulle sätta kommunerna i en alltför dålig ställning, när det gällde att lindra verklig nöd och hjälpa, där behov verkligen föreligger. Ty det är ju klart, att om arbetslösheten skulle taga någon större omfattning och gå ut icke bara över vissa större samhällen utan göra sig mera allmänt gällande, så blir det ännu nödvändigare att hjälpa till och lindra dyrtiden, d. v. s. nedsätta priserna medelst ett ingripande från kommunernas sida. Jag kan därför icke, om jag nu utgår ifrån, att man bör begränsa prisregleringen i allmänhet och att man kan befara arbetslöshet och därav följande svårigheter, icke inse, att det finnes några skäl för att *nu* minska detta anslag.

Jag ber herrarna vidare tänka på, att det ju här gäller ett förslagsanslag. Det är sålunda endast ett beräknat belopp. Om vi sätta ner det med en miljon kronor för 1919 och med en miljon för 1920, så gäller det ju faktiskt ingenting annat än en räknefråga — såvitt inte riksdagen är beredd att ändra *villkoren* för dessa bidrags utgående.

Med hänsyn härtill kan jag för min del åtminstone icke inse, att det nu föreligger några skäl för kammaren att göra någon förändring i det anslagsbelopp, som här är begärt och som är tillstyrkt av utskottet, varför jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr Strömberg: Herr greve och talman! Jag ber för min del att i allo få instämma i de synpunkter, som av den förste ärade talaren här framlades. Det är ju så, att folkhushållningskommissionen har föreslagit, att detta grundbidrag, vilket förut utgått med två kronor per person till alla kommuner, nu såsom icke vidare behövligt skulle bortfalla, men för att icke detta måtte uppfattas så, att det är meningen, att de fattigaste kommunerna skulle komma att bli lidande, understryker folkhushållningskommissionen att Kungl. Maj:t hädanefter som förut bör ha rätt att till dessa kommuner kunna lämna bidrag, uppgående ända till vederbörande kommuns hela kostnad för dyrtidsanslaget.

Kungl. Maj:t har nu visserligen nedsatt detta grundbidrag till hälften, till en krona. Men då kommissionen ansett det helt och hållet överflödigt, är jag med den förste talaren överens om, att det bör helt och hållet tagas bort. Det belopp, som grundbidraget är beräk-

Anslag för beredande av lindring i mindre bemedlades levnadsvillkor. (Forts.)

nat till för första halvåret, är 3 miljoner kronor. Men för att inte taga bort hela detta belopp har den förste talaren föreslagit, att man skulle taga bort endast en miljon för 1919 och en miljon för 1920. Det sålunda reducerade beloppet torde vara fullt tillräckligt för att täcka dessa fattigare kommuners behov.

Då jag sålunda ansluter mig till herr von Kochs uppfattning, ber jag att få föreslå, att den del av utskottets motivering å sid. 4, som börjar med »Rörande grunderna» och slutar med »efter 1920 års ingång» måtte få följande lydelse: »Med avseende på grunderna för bidrags utgående från detta anslag finner utskottet det av folkhushållningskommissionen framställda förslaget, att grundbidraget numera borde bortfalla, hava fog för sig, och kan ej finna någon betänklighet mot ett beslut i enlighet härmed, helst den utvägen givetvis fortfarande bör stå öppen för Kungl. Maj:t att tilldela kommuner i särskilt tryckt läge så stort anslag av statsmedel, att därigenom vederbörande kommuns hela kostnad för dyrtidsverksamheten kan täckas. Utskottet föreslår alltså, att det s. k. grundbidraget från och med den 1 juli 1919 indrages, vilket kan beräknas medföra en sänkning med 2,000,000 kronor, varav 1 miljon för 1919 och 1 miljon för 1920.

Utskottet, som i övrigt icke har något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag» etc.

Herr Ericsson, Aaby: Herr greve och talman, mina herrar! Jordbruksutskottet tycks ha haft den oturen att i detta fall råka ut för statsutskottets stora sparsamhetsiver, som jag mycket väl kan förstå och som jag också i regel gillar. Jag vill t. o. m. säga, att för min del har jag egentligen ingenting emot, om det här kan sparas en eller annan miljon på detta sätt. Men jordbruksutskottet har utgått från de skäl statsrådet anfört i den kungl. propositionen och som även åberopats i det anförande vi nyss hörde honom hålla. För alla står det ju tydligt, att det vore önskvärt att dessa kristidsanslag kunde falla bort så fort som möjligt, men i jordbruksutskottet ansågo vi, att så fort som vi ville det, så fort kunde de tyvärr icke gå, utan det måste ske med en viss moderation och i en lugn takt, för att det inte skulle skära sig på något håll.

Nu har ju Kungl. Maj:t här prutat ned beloppet med 17 miljoner kronor, i jämförelse med vad det först beräknades till i statsverkspropositionen. Det beräknades där till 47 miljoner kronor, och nu har det föreslagits till 30 miljoner kronor. Det har sålunda skett, kan man tycka, en ganska avsevärd nedsättning. Sedermera har detta grundbidrag, som folkhushållningskommissionen i en hastigt påkommen och för mig ytterst överraskande sparsamhetsiver funnit kunna borttagas, av Kungl. Maj:t nedsatts till hälften, vilket förslag utskottet har följt. Orsaken till att så skett, är, antager jag, angiven förut — jag kom hit helt nyss. Men jag skall be att få säga det, ifall det inte redan skulle vara gjort. Det har skett, därför att vi tänkt oss, att dessa fattigare kommuner, som egentligen icke ha råd att ge några anslag, skulle, om halva grundbidraget funnes kvar, vara berättigade att få anslag, under det att, om grundanslaget kommer bort,

detta endast skulle bli fallet med de förmögnare kommunerna, som själva kunde anslå en 15, 20, 30 tusen kronor till detta ändamål just för att få motsvarande statsbidrag.

Anslag för beredande av lindring i mindre bemedlades levnadsvillkor. (Forts.)

Vidare kan man ju tänka sig, och det är inte utan, att det funnits exempel på det, att kommunernas utgifter i viss mån ha rättats efter dessa anslag, så att verkligen, som det antytts här, fattigvårdsavgifter så småningom sakta skjutits över in under detta anslag och att sålunda en kommun, utan att behöva påtaga sig några egentliga nya utgifter, tillgodogjort sig detta anslag. Den har sålunda, därför att den varit i tillfälle att helt gentilt kunna förklara: »Vi anslå så och så mycket», fått statsmedel, och så har denna dyrtidsdindrande verksamhet icke kostat kommunen så mycket. Detta ville vi förekomma genom att bibehålla halva grundanslaget.

Nu kunna visserligen herrarna säga, som den siste ärade talaren sade, att Kungl. Maj:t naturligtvis är obetaget att i alla fall åt kommunerna lämna detta anslag. Ja, vad är det då egentligen för skillnad på herrarnas ståndpunkt och deras, som vilja bibehålla halva grundanslaget? Som herrarna se, gäller det här ett förslagsanslag, så att vad som kan sparas kommer naturligtvis icke att gå till spillo och, tvärtom, om det skulle behövas mera, så får det överskridas, vilket man dock anser icke skall behöva ske. Bibehåller man detta anslags natur av förslagsanslag, vet jag inte, vad det egentligen tjänar till med detta prutande med en miljon kronor på dessa 30 miljoner.

Tills jag fått höra mera övertygande skäl än dem, som hittills förebragts mot utskottets förslag, måste jag ansluta mig till detta, som jag sålunda ber att få yrka bifall till.

Herr von Koch: Jag ber till en början att få instämma i den motivering, som herr Strömberg här har anfört till det slutyrkande jag framställt.

Med anledning av den siste ärade talarens anförande skall jag visserligen icke upprepa, vad jag förut har sagt, men jag vill i alla fall framhålla för honom, att enligt den nu gällande förordningen i detta avseende, som naturligtvis i det stycket kommer att gälla även för framtiden, är det möjligt för dyrtidsverksamheten att lämna understöd till en kommun, utan att denna själv lämnar något bidrag. Sålunda kan en kommun, om den befinner sig i ett mycket svårt ekonomiskt läge, påräkna att få hjälp i stor utsträckning från staten, och det vore ju icke alls meningen att gå ifrån denna princip. Den skulle tvärtom tillämpas i större utsträckning än förut. Jag kan sålunda icke finna, att det ligger något fog i herr Ericssons antydan om att, ifall man tager bort detta grundbidrag, rikare kommuner på något sätt skulle gynnas i jämförelse med fattigare. Vidare vill jag framhålla, att det är dock icke efter en något hastigt påkommen uppfattning, såsom den ärade talaren uttryckte sig, som folkhushållningskommissionen föreslagit, att en ändring skall ske, utan det är därför, att man funnit av *erfarenhet*, som jag nyss tillät mig framhålla, att man icke kan påräkna samma intresse för

Anslag för beredande av lindring i mindre bemedlades levnadsvillkor. (Forts.)

dyrtidsverksamheten inom kommunen, om man delar ut detta grundbidrag schablonmässigt till så gott som alla rikets kommuner.

Jag vet för övrigt icke, om det är riktigt såsom herr Ericsson gjort så där något nonchalant tala om att en miljon här och en miljon där skulle sparas. En miljon är dock pengar. Vi ha, såsom jag förut antytt, denna riksdag fått vara med om att ett förslag avslagits i gemensam votering, där det gällt en miljon för att ge våra nödställda grannar hjälp.

Jag vill vidare framhålla, att då det här anförts såsom skäl för att man borde bibehålla anslaget vid det belopp, som utskottet föreslagit, att arbetslösheten är framträdande och kunde komma att påfordra ökad hjälp, så är att märka, att det dock föreligger en särskild proposition med förslag om understöd till arbetslösa, så att denna verksamhet kommer ju att tillgodoses på det sättet.

Jag har till sist endast velat meddela, att varför jag intresserar mig för denna sak, är av ungefär samma skäl, som gjort, att jag över huvud taget försökt medverka till att understödsverksamheten blir ordentligt ledd och lämnar ett tillfredsställande resultat, ty ingenting är till sådan skada för understödsverksamheten, som om missbruk uppträda, och jag tror, att det kan befaras missbruk på detta område, om man i fortsättningen begagnar sig av denna metod att lämna ut ett visst bidrag till alla kommuner, utan att de själva ha skyldighet att i regeln lämna motsvarande bidrag.

Herr Strömberg: Herr greve och talman! Jag begärde ordet, då den ärade talaren på Kronobergsbänken frågade: vad är det egentligen för skillnad, om anslaget skall gå ut med grundanslag till alla kommuner eller utgå efter prövning av Kungl. Maj:t i vissa fall? Jag ber att få säga honom, att enligt min mening är det en ganska stor skillnad. I ena fallet går anslaget ut till varenda kommun efter en krona per huvud, de må behöva det eller icke; i andra fallet blir det en individuell prövning för varje gång en kommun behöver medel, och kommunerna skola visa, att de verkligen äro i behov därav, innan de få ett sådant anslag.

Herr statsrådet Petersson: Jag begärde egentligen ordet med anledning av den siste ärade talarens yttrande. Han sade, att om det bestämts, att ett grundanslag får utgå, så går det ut till varenda kommun i riket. Det har sagts här åtskilliga gånger, att det icke gör det. Det går icke ut till de kommuner, som äro i en god ekonomisk ställning. Det står icke någonstans i de bestämmelser, som äro gällande och som tillämpas, att detta grundbidrag skall utgå till varenda kommun, utan det kan göras och det göres undantag för de kommuner, som äro i en synnerligen god ekonomisk ställning. Hans framställning i det stycket är alltså fullkomligt oriktig.

När herr von Koch påstår, att det icke finnes något fog för vad herr Ericsson yttrade, förstår jag icke alls herr von Kochs resonemang. Det är ju så, att detta grundbidrag, som jag nyss har sagt, visserligen icke går ut till varenda kommun, utan man gör undantag,

Anslag för beredande av lindring i mindre bemedlades levnadsvillkor. (Forts.)

men i övrigt går det ut med en krona per innevånare, och dessutom få kommunerna ett belopp, som står i visst förhållandet till vad de själva bevilja till detta ändamål. Faller grundbidraget bort, så komma många ekonomiskt svaga kommuner i en sämre ställning och få mindre möjligheter att träda hjälpande emellan. Detta synes mig solklart. Jag kan för min del egentligen icke förstå, varför man skall på de skäl, som här äro anförda, göra en sådan förändring, nedsätta beloppet med en miljon och skära bort möjligheterna just för de kommuner, som enligt mitt förmenande äro svagast ställda, att få ett bidrag för dyrtidens lindrande. När folkhushållningskommissionen förra året kom med förslag om ett grundbidrag motiverades detta mycket starkt, och bland annat just med det skälet, att man borde för dessa många svaga kommuner med en hög skattebelastning öka möjligheterna att verka i dyrtidslindrande riktning. Nu har visserligen folkhushållningskommissionen i år kastat om sin uppfattning och ansett, att man borde börja en avskrivning. En avskrivning ha vi ju redan börjat, en avskrivning äro vi inne på redan i denna proposition genom att man utelämnat en hel del ändamål, för vilka man förut har lämnat bidrag. Men den avskrivning, som det skulle innebära, att man nu i ett tag skure bort hela grundanslaget, har jag för min del åtminstone icke kunnat biträda. Jag tror också, att detta icke vore riktigt, just med hänsyn till att man måste upphöra med en del av den generella prisregleringsverksamhet, som förut utövats beträffande en hel mängd artiklar, t. ex. sill och smör samt en hel del andra varor.

Herr Strömberg: Herr greve och talman! Då herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet så starkt betonar, att det skulle komma att bli följden av en nedsättning i anslaget, att de svagaste och fattigaste kommunerna komme att bliva lidande, så ber jag få påpeka, att det tvärtom skulle bli en alldeles motsatt följd. Det bleve de mest tryckta kommunerna, de fattigaste, som skulle kunna få bidrag intill hela beloppet, och detta skulle de få, ifall Kungl. Maj:t finner dem vara i sådant läge, att de verkligen behöva medel. Då kan Kungl. Maj:t anslå medel åt dem. Men i det andra fallet, om grundanslaget utgår till alla kommuner — låt vara, att, såsom herr statsrådet påpekade, det icke går ut till alla, utan de allra rikaste och förmögnaste kommunerna undantagas; jag minns icke, men herr von Koch uppgav i sitt anförande, att det var, jag tror, bortåt 200 kommuner, som icke få grundanslag; alla de andra få det — må vara, om det alltså undantages en och annan, men det är dock ett faktum, att anslaget utgår generellt efter antalet personer i kommunen utan att kommunen själv behöver giva anslag. Det är ett tillskott, som kommunerna på detta sätt få vare sig de behöva mer eller mindre. Det är detta sätt att dela ut medlen, som vi tyckt icke vara vidare lämpligt, då kristiden börjat giva med sig, och man således bör söka göra inskränkningar i detta hänseende. En nedsättning i anslaget kommer alltså icke att verka såsom här har framställts utan till rena motsatsen, nämligen att de fattigaste, de mest behövande kommunerna skola kunna få anslag och de andra icke.

Anslag för beredande av lindring i mindre bemedlades levnadsvillkor. (Forts.)

Herr statsrådet Petersson: Jag vill bara säga ett ord till genmäle på det som sist yttrades. Är det herr Strömbergs mening, att samma förfarande skall tillämpas, även om man stryker grundbidraget? Är det meningen, att man skall bevilja bidrag över hela linjen, oavsett om kommunerna bevilja bidrag själva eller icke? Ja, då blir det ju i själva verket detsamma, som om grundbidraget stode kvar. Så har det i varje fall icke tillämpats, och så har man icke ansett sig kunna tillämpa det. Visserligen har den möjligheten tidigare stått öppen, att man i mycket, mycket ömmande fall har kunnat lämna bidrag, även om kommunerna icke ha bidragit själva, men jag tror, att det har varit i ytterst få fall, även innan grundbidraget kom till, som det tillämpades på det sättet. Om man skall bibehålla den regeln, att de skola själva lämna bidrag, innan de få något anslag, så tror jag icke, att det blir möjligt att åtminstone i någon nämnvärd grad tillämpa bestämmelserna så, att anslag komma att delas ut till alla kommuner. Nej, de fattigare och redan mycket hårt belastade kommunerna få nog sitta emellan, och jag upprepar det ännu en gång, jag kan icke anse, att det är riktigt, att man nu knyter till handen för hårt just med hänsyn till dessa kommuner.

Herr Strömberg: Jag skall bara be att få svara på herr statsrådets fråga. Det var naturligtvis icke min mening, att anslag oberoende av vad kommunerna själva bevilja skulle gå ut »över hela linjen». Jag trodde att jag betonat ganska skarpt, att anslag endast skulle utgå till verkligt behövande kommuner. Dessa finge komma in med ansökan, och Kungl. Maj:t skulle då, efter prövning av ärendet i vart enskilt fall lämna bidrag, där så befunnes erforderligt.

Herr Ericsson, Aaby: Mig är det alldeles oförklarligt, vad vi egentligen tvista om. Här säga opponenterna, att grundanslaget bör bort, men i stället skall anslag utan motsvarande kommunanslag lämnas till de fattigare kommuner, som därom göra anhållan. Kungl. Maj:t har sagt: Vi skola ha ett grundanslag, och detta skola vi lämna till kommunerna utan motsvarande kommunala bidrag, dock icke, såsom herr statsrådet säger, till de rikare kommunerna, som icke behöva det. Vad är egentligen skillnaden mellan dessa ståndpunkter? Det är väl i verkligheten precis detsamma. Hade herrarna sagt: Sätt ned anslaget, därför att vi vilja, att budgeten skall taga sig bättre ut, och för att vi lättare skola få den att gå ihop, då skulle jag mycket väl förstå det. Men i sak betyder ju detta, med undantag för möjligheten att få budgeten att bättre gå ihop på papperet, icke någonting. Ty anslaget är ett förslagsanslag; vad som blir över pa anslaget går tillbaka till kassaförlagsfonden, och om herrarna sätta ned anslaget, kan det överskridas. Något bekymmer för Kungl. Maj:t, om herrarna vilja sätta ned beloppet men fortfarande behålla det såsom förslagsanslag, kan jag icke finna. Men varför i all rimlighets namn skola vi då ändra motiveringen och avslå Kungl. Maj:ts proposition och vidtaga hela denna stora apparat, när det icke betyder någonting i sak.

Anslag för beredande av lindring i mindre bemedlades levnadsvillkor. (Forts.)

Friherre Hermelin: Herr greve och talman! Jag vill framföra en synpunkt, som herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet något berörde. Jag vill då först återföra tanken, när detta anslag först tillkom år 1916 på grund av en enskild motion. Jag kommer ihåg, att jag då hade tillfälle att uttala mina betänkligheter, huruvida ett dylikt anslag vore behövligt. Jag ansåg bland annat, att det icke förelåg en tillräcklig utredning. Jag hade så till vida rätt, att anslaget under första året i mycket ringa omfattning kom till användning. Men sedermera har det givetvis visat sig, att detta anslag med hänsyn till de högt stegrade levnadsomkostnaderna nödvändigtvis måst utgå icke så mycket med fästat avseende vid de fattigare kommunerna utan just till dem det här gäller, till de mindre bemedlade.

Man måste även se detta anslag mot bakgrunden av det anslag, som kammaren nyss beviljat, anslaget i prisreglerande syfte, vilket, såsom herr statsrådet nyss sade, ju har kostat betydligt mera pengar. Ja, jag vågar ock påstå, att detta allmänna prisregleringsanslag icke gjort den nytta, som det nu ifrågavarande anslaget verkligen gjort. Det förra anslaget har använts till reglering av en massa priser, även sådana som de mera burgna kunnat betala. Denna prisreglering har icke heller kunnat medföra, vad man även avsett med detsamma, en ökad produktion. Det har misslyckats, därför att man försökt, att skapa fram ett konstlat prisläge. Här åter är det fråga om att direkt försöka hjälpa just de mindre bemedlade, och jag anser, att om man skall vara försiktig, då det gäller att minska något av dessa anslag, är det just här.

Jag ber därför, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Magnusson, Gerhard: Herr talman! Då man under senare år på detta område måst lämna bidrag från såväl staten som kommunerna, har man fått taga en alldeles speciell hänsyn till det förhållandet, att man velat lämna denna hjälp utan enträgna framställningar och föreställningar från dem, som skulle hjälpas, anseende att här förelegat ett nödläge. Både beträffande kommunerna och i övrigt har det förelegat verkliga nödlägen, och man har då utgått från att man borde lämna en bestämd summa till det bestämda ändamålet, därför att man vet, att det finnes nöd, och därför att denna hjälp skulle kunna lämnas utan den direkta personliga undersökning och utan de kanske i vissa fall mindre trevliga undersökningsmetoder, som eljest skulle fått användas i det enskilda hemmet. Man har sålunda utgått från att denna hjälp skulle lämnas utan vidare, där man vetat, att en hjälp behövts. Den synpunkten, att man fått resonera på detta sätt, tror jag skall godkännas först och främst av herr von Koch, som har stor erfarenhet på detta område. Men varför skall man då icke behandla de fattiga kommunerna på samma sätt, som man, och jag anser, med full rätt, behandlat de enskilda fattiga, och alltså bortse från de vanliga undersökningsmetoderna för sådana fall. De fattiga kommunerna hava hittills under alla förhållan-

Anslag för beredande av lindring i mindre bemedlades levnadsvillkor. (Forts.)

den fått en hjälp utgående efter detta grundbidrag, en hjälp som de hava haft en viss rätt att få och som de kunnat disponera till fördelning bland dem, som de vetat hava behövt hjälp. Och det förefaller väl ändå, som om denna hjälp verkligen behövdes. Och icke är det väl, såsom jag tyckte låg bakom herr von Kochs anförande, så att man från folkhushållningskommissionen eller från staten eller från vederbörande i allmänhet skulle behöva gå och fråga i kommunerna, om de icke möjligen skulle vilja ha någon hjälp. Det kan icke tänkas, att man på detta sätt formligen skall tvinga ut understöd, utan att det verkligen finns behov därav. Men även om det är förhållandet, varför skall man då på en gång indraga hela grundbidraget och varför icke lika gärna gå med på det förslag, som föreligger, att dela av det på det sättet att för senare hälften av år 1919 taga i anspråk endast halva grundbidraget. Departementschefen sätter själv i fråga, huruvida det skulle vara behövligt, att grundbidraget utgår jämväl efter 1920 års ingång. Men nog förefaller det, som om denna kammare gör klokast, om den går med på den övergångsform, som är föreslagen, och tager den naturliga utvägen att icke på en gång taga bort hela bidraget utan hälften nu och först nästa halvår 1920 taga bort det fullständigt. Här har sagts tydligt, att med hänsyn till förhållanden, som berörts förut, såsom prisregleringens vacklande, det riktiga vore, att grundbidraget bibehölles för senare hälften av år 1919, men sedermera sänktes. Jag tycker, att den övergångsform, som herr statsrådet förordar, är mycket tilltalande, och det förvånar mig mycket, att man på detta område söker göra besparingar och till och med motiverar det med att, eftersom riksdagen på andra, helt främmande områden, där t. ex. på enskild motionärs framställning skulle beslutas ett utlägg på en miljon, icke gått med att bevilja detta belopp, så skulle den icke heller göra det här. Jag tycker, att det är ett mycket långsökt skäl för avslag, och därför hemställer jag om bifall till utskottets hemställan.

Herr von Koch: Jag trodde mig i mitt föregående anförande hava visat, att jag är beredd att medverka till besparingar på *alla* områden, där det utan stora olägenheter är möjligt, och här hade jag funnit ett område, där jag trodde, att genom en annan läggning av verksamheten en besparing skulle kunna uppstå. Jag finner det ganska hopplöst att nu förklara, vad jag egentligen syftar på med detta. Men jag vill i alla fall säga att, om man har 30 miljoner att disponera till hjälp för mindre bemedlade personer, så är det väl bättre att försöka inrikta sin hjälpverksamhet på de kommuner, som icke äga förmåga att bispringa sina nödställda och hjälpa dem så gott som möjligt i stället för att plottra ut 3 miljoner på omkring 2,300 kommuner med ett schablonmässigt understöd av 1 krona per innebyggare. Det kan icke ur sund ekonomisk synpunkt vara riktigt att på det sättet dela ut summan över lag utan hänsyn till om verkligt behov föreligger på de olika platserna.

Anslag för beredande av lindring i mindre bemedlades levnadsvillkor. (Forts.)

Jag fattade icke av friherre Hermelins anförande, om han hade en annan uppfattning av detta anslag. För mig är det klart att, när man vill hjälpa de mindre bemedlade, så att de få den största möjliga hjälp, som kan åstadkommas, så bör det ske genom en omsorgsfull prövning i varje fall. Jag vill också framhålla, att om man beviljar hjälp åt kommuner i sådan stor utsträckning, som nu är meningen utan att avfordra kommunerna själva ett bidrag, en del missbruk kunna tänkas uppstå. Utskottet har antytt, att sådana missbruk förekommit, och utskottet har sagt, att det förekommit fall, då kommuner använt detta speciella statsunderstöd för att meddela fattighjälp. Sådan hjälp har förekommit i ganska stor utsträckning, det kan jag intyga. Enligt mig tillhandakomna uppgifter har det under det sista året utdelats hjälp till 422,000 hushåll, och av dessa är det 42,000, som samtidigt erhållit tillfälligt understöd av fattigvården. Jag vill icke säga detta såsom någon anmärkning, ty det gives möjlighet i författningen att lämna understöd till sådana, som redan erhållit understöd av fattigvården, men det bör icke vara regel, utan mera undantagsvis.

Jag vill tillägga en sak, och det är, att den delegation, som nu fungerar för utdelning av detta understöd, förvärvat en mycket ingående kännedom om kommunernas ekonomiska förhållanden och att den sitter inne med tablåer över kommunernas finansiella ställning, varför man har möjlighet att kunna lämpa sitt understöd efter på varje ort förekommande behov, och detta är för mig en ytterligare anledning att delegationen bör givas befogenheten att lämna understöd efter kommunernas *behov* och icke på ett schablonmässigt sätt.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att rörande nu förevarande utlåtande yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas med godkännande av utskottets motivering, dels ock, av herr *Strömberg*, att vad utskottet yttrat och hemställt skulle godkännas med följande ändringar: Å sid. 4 i det tryckta utlåtandet skulle det stycke, som började med orden »Rörande grunderna», avfattas sålunda: »Med avseende på grunderna för bidrags utgående från detta anslag finner utskottet det av folkhushållningskommissionen framställda förslaget, att grundbidraget numera borde bortfalla, hava fog för sig, och kan ej finna någon betänklighet mot ett beslut i enlighet härmed, helst den utvägen givetvis fortfarande bör stå öppen för Kungl. Maj:t att tilldela kommuner i särskilt tryckt läge så stort anslag av statsmedel, att därigenom vederbörande kommuns hela kostnad för dyrtidsverksamheten kan täckas. Utskottet föreslår alltså, att det s. k. grundbidraget från och med den 1 juli 1919 indrages, vilket kan beräknas medföra en sänkning med 2,000,000 kronor, varav en miljon för 1919 och 1 miljon för 1920.» Åt början av nästpåföljande stycke skulle givas denna lydelse: »Utskottet, som i övrigt icke har något att erinra» etc. Å sid. 5 skulle beloppen »30,000,000 kronor» och »6,000,000 kronor» utbytas, det förra mot »29,000,000 kronor» och det senare mot »5,000,000 kronor».

Anslag för beredande av lindring i mindre bemedlades levnadsvillkor. (Forts.)

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden samt förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 70, med godkännande av utskottets motivering, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Strömbergs under överläggningen framställda yrkande.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 32;
Nej — 70.

Om inrättande av en byrådirektörsbefattning för trädgårdsärenden i lantbruksstyrelsen m.m.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till undervisning i trädgårdsskötsel.

I en den 18 mars 1919 avlåten till jordbruksutskottet hänvisad propositon nr 312 hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att till undervisning i trädgårdsskötsel å extra stat för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 32,300 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner nämligen

1) nr 179, i första kammaren, av herr *Dahl* m. fl., vari hemställts, *att* en byrådirektörstjänst för trädgårdsärenden skulle inrättas i lantbruksstyrelsen från och med år 1920 samt *att* för år 1920 skulle anslås dels å ordinarie stat avlöning till en byrådirektörstjänst av andra normalgraden, 5,800 kronor, dels å extra stat för expenser vid ifrågavarande tjänst, ett reservationsanslag 2,000 kronor;

2) nr 358 i andra kammaren, av herr *Sjöblom*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta dels att för anställande av en byrådirektörsbefattning inom kungl. lantbruksstyrelsen anvisa å extra stat för år 1920 ett förslagsanslag, högst, kronor 5,600; dels att till expenser m. m. åt kungl. lantbruksstyrelsen anvisa å extra stat för år 1920 ett förslagsanslag, högst, kronor 2,000;

3) nr 180 i första kammaren, av herr *Pers*, vari hemställts, att

riksdagen utöver bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 312 ville dels ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett förslagsanslag för 1920 av 12,500 kronor för att tilldelas hushållningssällskap eller landsting med högst 1,250 kronor för varje län för anställande av länsträdgårdskonsulenter, dels höja det av Kungl. Maj:t begärda anslaget till trädgårdsskola vid Apelryd till 10,000 kronor med villkor, att en kurs för hemkonsulenter därstädes komme till stånd; samt

Om inrättande av en byrådirektörsbefattning för trädgårdsärenden i lantbruksstyrelsen m.m. (Forts.)

4) nr 382 i andra kammaren, av herr *Welin*, vari hemställts, att riksdagen ville besluta att lämna understöd åt ettåriga sommarkurser i trädgårdsskötsel för kvinnor.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande av anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med avslag å samtliga de i ämnet väckta motioner, i enlighet med Kungl. Maj:ts förevarande framställning, till undervisning i trädgårdsskötsel å extra stat för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 32,300 kronor.

Herr Dahl: I anledning av förevarande proposition har jag tillåtit mig väcka en motion. Den har avstyrkts av jordbruksutskottet, men i förhoppning att jag skall kunna utverka kammarens bifall till motionen, torde jag få i korthet redogöra för densamma.

Det anslag för trädgårdsskötselns befrämjande, som i förevarande motion begäres, hänför sig till det förslag, som framlagts av särskilda sakkunniga, de s. k. trädgårdssakkunniga. Bland annat hava dessa sakkunniga också föreslagit inrättande av en byrå i trädgårdsärenden inom lantbruksstyrelsen och anställande av en särskild tjänsteman å denna byrå, en byrådirektör. Denna del av de sakkunnigas förslag har emellertid av statsrådet lämnats å sido, och det är om inrättande av denna befattning, som jag väckt motion. I princip har icke statsrådet, såvitt jag förstår och icke heller utskottet ställt sig avvisande, men man har för tillfället avböjt denna framställning av det skäl, att antalet trädgårdsärenden för närvarande vore så ringa i lantbruksstyrelsen, att man ansett, att de skulle kunna skötas av lantbruksbyråns föredragande.

Vad beträffar antalet ärenden, som inkomma, är det givet, att det måste vara ganska ringa, så länge det icke funnits någon fackmässigt bildad tjänsteman i lantbruksstyrelsen och man således icke där kunnat påyrka något sakkunnigt intresse för trädgårdsärenden.

De uppgifter man avsett att tilldela den föreslagna tjänstemannen äro i korthet följande:

»att handhava och granska alla ärenden, som röra ekonomiskt understöd åt trädgårdsodlingen, såsom statslån med mera;

att utöva kontroll över all med statsunderstöd bedriven trädgårdsundervisning;

att kontrollera de statsunderstödda tidskrifterna;

att i samverkan med skolöverstyrelsen verka för vidgad undervisning i facket vid folkskolor och folkhögskolor;

att verka för organisation av trädgårdsodlareföreningar;

att lämna direktiv vid organisation av försäljningen av träd-

Om inrättande av en byrådirektörsbefattning för trädgårdsärenden i lantbruksstyrelsen m.m.
(Forts.)

gårdsprodukter, d. v. s. att söka åstadkomma en reglering av avsättningen därav;

att insamla uppgifter om frukt-, bär- och grönsaksskörden;

att upprätta statistik av betydelse för ekonomisk trädgårdsodling;

att taga initiativ till för olika orter lämpliga specialodlingar;

att vid tillsättande av konsulenter och lärare i trädgårdsskötsel låta sig rådföras av olika myndigheter; samt

att slutligen stå i intim kontakt med praktiska trädgårdsodlare.»

Det är således redan för närvarande ett ganska vidsträckt arbetsfält, som skulle tillkomma denna befattningshavare, och jag föreställer mig, att hans tid skall bliva tämligen grundligt upptagen, om han tillfredsställande skall kunna sköta allt det arbete, som man tillärnar honom.

Vad beträffar förutsättningen att den nuvarande lantbruksbyrån skall kunna på ett ändamålsenligt sätt motsvara de krav, som trädgårdsodlingens intresse ställer på lantbruksstyrelsen, ber jag få hänvisa till vad lantbruksstyrelsen själv säger i sitt yttrande i ärendet: »Redan den omständigheten, att styrelsens lantbruksbyrå fortfarande, även efter styrelsens nu genomförda omorganisation och trots ökningen av byråns arbetskrafter, är hårt tyngd av den alltjämt växande mängden av till byrån inkommande ärenden, gör — såsom också lantbruksakademien i sitt utlåtande framhåller — avlyftandet från byrån av till trädgårdsodlingen hörande ärenden önskligt, även om dessa för närvarande ej äro så synnerligen många.»

Det förefaller mig, som vad departementschefen och utskottet åberopat såsom motiv för avvisande av detta anslag icke vore synnerligen bärande. Det förefaller mig också som den tämligen ljumma handläggningen av detta anslagskrav bottnar i ett visst underskattande av trädgårdsodlingens betydelse i och för sig. Jag skall be att få hänvisa till vad lantbruksstyrelsen i detta avseende erinrat i sitt nyss åberopade yttrande: »Trädgårdsodlingens snabba utveckling under senare tid — ej minst under krisåren — och det ständigt tilltagande allmänna intresset för trädgården och dess alster påkalla kraftiga åtgärder, i syfte att det allmänna på ett mera effektivt och ingripande sätt tager ledningen av denna viktiga näringsgren samt organiserar och vägleder verksamheten, så att utvecklingen på området går i önskad riktning. Då lantbruksstyrelsen har sig anförtrodd handläggningen av de ärenden, som röra ekonomiskt understöd i olika former åt trädgårdsodlingen, ävensom kontrollen över den statsunderstödda trädgårdsundervisningen, ligger det närmast till hands att söka inom styrelsen åstadkomma en sådan mera ingripande och fackmässig ledning av trädgårdsodlingen.» På dessa skäl tillstyrker lantbruksstyrelsen, att redan nu må komma till stånd en särskild byrå inom lantbruksstyrelsen för handläggning av trädgårdsärenden.

Det förefaller mig också, om man mera förutsättningslöst ser på frågan, såsom tämligen givet att, om man verkligen skall vinna på trädgårdsodlingens område, vad som är synnerligen behövligt,

Om inrättande av en byrådirektörsbefattning för trädgårdsärenden i lantbruksstyrelsen m.m. (Forts.)

om den skall kunna utvecklas såsom den redan börjat, så kan det målet icke ernås utan fackmässig ledning uppifrån som kan samla, leda och organisera det hela. Jag tror icke, att det är den rätta vägen att sitta och räkna, att ärendena icke äro mera än så och så många. Man måste börja med att skaffa en organisation, som kan vägleda, då man vet, att det finnes mycket att göra på detta arbetsfält. Att det är så få ärenden, vill jag finna en plausibel förklaring till däri, att allmänheten vet, att det icke finnes någon fackmässig organisation att vända sig till.

Om man ser, huru våra statsmakter ställt sig till trädgårdsodlingen, och jämför det intresse, som därvid kommit till synes, med vad våra grannländer gjort, är jämförelsen nedslående. Hela anslaget på riksstaten till trädgårdsodlingens befrämjande uppgår till 64,300 kronor. I Danmark gives icke mindre än 106,000 kronor i direkt anslag och därutöver stora belopp, som äro sammanförda med jordbruksanslaget och som således icke kunna specificeras. Säkert är, att det är mer än dubbelt mot vad vi giva i Sverige. Norge giver 281,000 kronor årligen i direkta anslag för trädgårdsodlingens befrämjande. Det synes därför, herr talman, som om det icke skulle vara alltför djärvt att, oavsett den avvisande hållning utskottet antagit, våga vädja till kammaren att behjärta den framställning, som jag för min personliga del finner vara värd det allra största tillmötesgående.

Jag ber emellertid att få framställa ett förslag om en jämkning i motionen, på det att den må få alldeles samma innebörd, som en samtidigt väckt motion i andra kammaren. Jag ber, att få göra den ändringen i det begärda anslaget, att avlöningen åt denna byrådirektör måtte upptagas på extra stat, och att anslaget för byrådirektören minskas till 5,600 kronor i stället för av mig föreslagna 5,800 kronor, samt att anslaget till expenser icke, såsom jag föreslagit, upptages såsom reservationsanslag, utan såsom förslagsanslag, högst, 2,000 kronor. Med dessa jämkningar, herr talman, tillåter jag mig yrka bifall till den av mig m. fl. ledamöter av denna kammare väckta motionen.

Herr Pers: Jag begagnar tillfället att säga några ord, innan den motion, jag väckt i anslutning till de övriga rörande detta ärende, faller till marken.

Jag har förts in på tanken att motionera i detta ämne, därigenom att vårt landsting anslagit en rätt så rundlig summa för trädgårdsodlingens upphjälpande inom länet. Ett av syftemålen därvid har varit anställande av en trädgårdskonsulent Vi hava icke anslagit penningar för upphjälpande av trädgårdsodlingen i allmänhet för att icke falla hushållningssällskapet i ämbetet, utan vi hava inskränkt oss till skolträdgårdarna och således till befordrande av trädgårdsskötseln, i vad det kan ske genom undervisning i folkskolorna. Det förhåller sig, såsom jag föreställer mig, att herrarna märkt, att folkskolan står inför ett uppsving till

Om inrättande av en byrådirektörsbefattning för trädgårdsärenden i lantbruksstyrelsen m.m. (Forts.)

följd av ungdomsskolans inrättande, och i detta uppsving skulle också, hoppas jag, trädgårdsodlingen innefattas. Landstinget har behjärtat detta, och sedan beslutet om att anställa en konsulent kom till stånd, hava vi sett, att målsmännen för folkskolorna, d. v. s. folkskoleinspektörerna, varit särdeles tacksamma att få till sin ledning en fackman och en sakkunnig hjälp i denna del av deras tjänst, där de skulle stå folkskolorna till hjälp, men i vilken inspektörerna själva icke äro fackmän. Jag hade då föreställt mig, att man skulle kunna utverka anslag av staten för att få bidrag till en sådan verksamhet, om landstingen fortsätta med att även bevilja anslag.

Den andra delen av min motion gäller en obetydlighet, ett anslag på 2,000 kronor, som avprutats på Fredrika Bremer förbundets framställning angående den kvinnliga trädgårdsmästarskolan på Apelryd. Med dessa 2,000 kronor skulle man få en konsulentkurs för kvinnliga elever på sex månader, och jag har ansett det så pass brådskande att få denna konsulent ut i verksamhet, att jag ansåg det icke behövligt att vänta på utredning i denna sak.

Jag har icke vunnit utskottets bevågenhet för min framställning, och det var naturligtvis heller icke att vänta med den respekt, som utskottet visar sig hava för framställningar, som komma från Kungl. Maj:t. Men jag hade föreställt mig, att genom detta anslag man skulle kunna vinna en erfarenhet på området, som kunde bli till gagn för den utredning, som pågår eller som tillämnas. Den erfarenhet man vunne på ett sådant nytt område skulle vara till synnerligt god vägledning, och jag kan icke fatta annat, än att tillfälliga anslag på dessa båda punkter just skulle giva en sådan där möjlighet till erhållande av erfarenhet och vägledning för en framtida organisation.

Jag ser, att utskottet särskilt fäst sig vid att jag velat hava anslaget alternativt att utgå antingen till landstingen eller till hushållningssällskapen, i fråga om en sådan här konsulent. Jag ber att få markera, att det vore synnerligen lyckligt, om den blivande utredningen toge upp denna tanke och verkligen läte anslaget bli alternativt. Vi hava ett sådant alternativt anslag på ett eller flera andra områden — jag vill icke säga vilket eller vilka — så att den av dessa länsinstitutioner, som först anmäler sig, kan få statsanslaget. En sådan anordning har visat sig vara till synnerligt god nytta, ty det händer, att ett och annat hushållningssällskap är konservativt och litet trögt i vändningarna, och med det friska liv, som kommit in i landstingen, kan det hända, att dessa ha lättare att behjärta vissa saker än hushållningssällskapen. Den konkurrens, som då kan uppstå, anser jag vara synnerligen välgörande och nyttig för själva saken.

Jag skall, herr talman, icke besvära kammaren med något yrkande, utan har endast velat säga dessa ord.

Herr Ericsson, Aaby: Herr greve och talman, mina

herrar! I anledning av herr Dahls motion skall jag be att få yttra några ord.

Om inrättande av en byrådirektörsbefattning för trädgårdsärenden i lantbruksstyrelsen m.m.

(Forts.)

Såsom herrarna hörde, går herr Dahls motion ut på, att en särskild tjänsteman skulle anställas i lantbruksstyrelsen för trädgårdsärenden. Nu veta herrarna, att lantbruksstyrelsen omorganiserats vid början av innevarande år. Sakkunnige på trädgårdsodlingens område hava förordat en särskild avdelning för dessa ärenden i lantbruksstyrelsen, men denna har själv icke haft mod att gå så långt, utan blott velat ha en särskild byrådirektör. Men styrelsen har på samma gång måst erkänna, vilket den ärade talaren, motionären, bemötte, att för närvarande trädgårdsärendena icke vore synnerligen många, och vidare heter det, att det jämförelsevis ringa antalet av sådana ärenden hittills handlagts inom styrelsen av lantbruksbyrån, samt att någon mer betydande ökning av dylika ärenden icke vore att omedelbart förutse. Kungl. Maj:t har av dessa skäl icke velat vara med om att rubba den nya organisationen av lantbruksstyrelsen redan under det år, då den trätt i verksamhet. Och är det så mycket att undra på, mina herrar? För min del anser också jag, liksom även utskottet, att man icke bör vara med om detta. Utskottet behjärtar väl, att trädgårdsskötseln behöver den uppmuntran och det stöd den kan få även inom lantbruksstyrelsen, men det är icke uteslutet, att den kan få det med de tjänstemän, som redan finnas där. För övrigt, mina herrar, skulle man verkligen gå denna väg, så vore det mera skäl att gå på den, som lantbruksstyrelsen redan en gång varit inne på och som är den vanliga vägen, när en binäring till jordbruket skall få en särskild taleman, och det är vägen med anställande av en statskonsulent. Denna fråga har varit mycket uppe i jordbruksutskottet, och förslaget ansågs ha den fördel med sig, att en konsulent skulle resa omkring i landet och göra sig mera förtrogen med trädgårdsskötselns ståndpunkt och behov samt endast ha skyldighet att vid förefallande behov arbeta i lantbruksstyrelsen. Nu är det sant, att byrådirektören icke blott skulle arbeta i lantbruksstyrelsen utan även resa omkring och göra sig förvissad om trädgårdsskötselns tillstånd, men huvudsyftet för honom skulle i alla fall vara tjänstgöring på ämbetsrummet. Utskottet har icke velat nu uttala sig om förslaget om en sådan konsulent, liksom det, såsom nyss anfördes, icke heller funnit skäl att vara med om en byrådirektör. Gäller det inspektion av de särskilda trädgårdsmästarskolorna, och det icke skulle finnas någon sakkunnig person inom lantbruksstyrelsen, så hava vi både i Kristianstads län och i andra län särdeles framstående trädgårdsodlare, som mycket väl skulle kunna förordnas att göra sådana inspektioner och mycket väl skulle förstå att utföra dem, så att vid förefallande behov av sakkunnige behöver man således icke lida brist på sådana personer.

På grund av ovansagda får jag, herr greve och talman, yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på herr Dahls motion.

Om inrättande av en byrådirektörsbefattning för trädgårdsärenden i lantbruksstyrelsen m.m.
(Forts.)

Vad den av herr Pers väckta motionen angår, behöver jag icke upptaga den till bemötande, då han icke gjort något yrkande.

Herr Dahl: Endast några få ord i anledning av vad utskottets ärade vice ordförande nu anfört.

Herr Aaby Ericsson förmenade, att därest man redan nu skulle tillmötesgå trädgårdsodlingens krav på en särskild målsman, vore det snarare anledning att reflektera på inrättande av en statskonsulentbefattning. Jag ber då att få hänvisa till vad lantbruksstyrelsen i sitt yttrande uttalat, då den säger: »Den tid, som sålunda kan bli över, torde emellertid med synnerlig fördel kunna och böra på så sätt begagnas, att tillfälle beredes byrådirektören att genom resor i olika landsdelar dels studera trädgårdsodlingens ståndpunkt och olika behov och dels träda i nära förbindelse med denna odlings målsmän. Härigenom kan grunden läggas till det organiserande och vägledande inflytande varav trädgårdsodlingen nu tvivelsutan är i behov, på samma gång lantbruksstyrelsen blir satt i tillfälle att få den överblick över och den inblick i trädgårdsodlingens skiftande former och olika förutsättningar, varförutan ett livgivande initiativ på området svårligen kan komma till stånd.» Här visar sig lantbruksstyrelsen hava samma uppfattning som herr Aaby Ericsson av den väsentliga betydelsen av att få en ambulerande befattning. I stället för att på en gång söka få båda dessa befattningar har lantbruksstyrelsen emellertid för närvarande stannat vid en kombination av båda uppgifterna. Just med hänsyn till att antalet ärenden icke ännu är synnerligen betydande, tycker jag, att detta vore en utomordentligt god lösning. Just på denna kombination, som herr Aaby Ericsson angav, är det, som man skulle kunna reflektera såsom närmast liggande, således en befattning med dels tjänstgöring i lantbruksstyrelsen och dels en ambulatorisk, konsulterande verksamhet.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande nu föredragna utlåtande vore yrkat ej mindre att utskottets hemställan skulle bifallas än även, av herr *Dahl*, att riksdagen, med avslag å motionerna I: 180, av herr Pers, och II:382, av herr Welin, skulle

1:o) i enlighet med Kungl. Maj:ts förevarande framställning, till undervisning i trädgårdsskötsel å extra stat för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 32,300 kronor;

2:o) i anledning av motionerna I: 179, av herr Dahl m. fl., och II: 358, av herr Sjöblom, å extra stat för år 1920 anvisa dels för anställande av en byrådirektör i lantbruksstyrelsen ett förslagsanslag, högst 5,600 kronor, dels ock till expenser vid ifrågavarande tjänst ett förslagsanslag, högst 2,000 kronor.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden samt förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Om inrättande av en byrådirektörsbefattning för trädgårdsärenden i lantbruksstyrelsen m m. (Forts.)

Herr *Dahl* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 71, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Dahls under överläggningen framställda yrkande.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 63;
Nej — 24.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 72, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående vidtagande av åtgärder till upphjälpande av fisket i de svenska huvudfloderna;

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en kronan tillhörig tomtdel i Marstrand; och

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en kronan tillhörig tomt i Marstrand.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid ånyo skedd föredragning av första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 17, i anledning av väckt motion om åvägabringande av utredning beträffande åtgärder för skapande av förbättrade kommunikationer med Tärna socken och Vilhelmina sockens fjällbygd, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt;

och skulle jämlikt § 63 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas andra kammaren.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 9,49 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 9 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Justerades protokollen för den 3 och den 6 innevarande månad.

Anmäldes och bordlades

bevillningsutskottets memorial nr 39, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 29 angående dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående försäljning av pilsner m. m. dels ock i ämnet väckta motioner; samt

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 15, i anledning av väckt motion om anställande av undersökning i vad mån bröd av sammalet eller siktat mjöl är hälsosamt eller skadligt m. m.; och

nr 18, i anledning av väckt motion om vidtagande av åtgärder för en slutlig lösning av frågan om tillvaratagandet av statens jorddonationer till jordbruket, industrien och städerna.

Efter föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag nr 561, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 11, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande åt samhället av ökat inflytande på biografväsendet, angående vidtagande av åtgärder till förhindrande av de menliga följderna för det uppväxande släktet av biografväsendet, angående anordningar av föreläsningar för landsbygdens ungdom och angående åstadkommande av en vidgad folkbildningsverksamhet och av förädlande folknöjen för ungdom, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

Efter föredragning av ett från andra kamaren ankommet protokollsutdrag nr 567, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, i anledning av herrar Thores och Olssons i Kullenbergstorp motion, nr 275, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åstadkommande av en effektiv sjömanspensionering, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt andra tillfälliga utskott.

Upplästes följande till kammaren inkomna skrift:

Till riksdagens första kammare.

På grund av sjukdom anhåller jag vördsamt att få avsäga mig min plats som ledamot av kammaren.

Borgviks bruk den 9 maj 1919.

Knut Larsson.
ledamot av Riksdagens 1:sta kammare.

Härvid fanns i bestyrkt avskrift fogat ett nu jämväl uppläst läkarintyg, så lydande:

Att major *Knut Larsson*, Borgvik, på grund av sjukdom fortfarande är oförmögen att deltaga i det pågående riksdagsarbetet, intygas.

Karlstad den 1 april 1919.

G. Söderbergh,
Leg. läkare.

På gjord proposition godkände kammaren det hinder, som herr Knut Larsson åberopat till stöd för sin avsägelse av riksdagsmannabefattningen.

På sedermera av herr talmannen gjord framställning beslöt kammaren att till Konungen avlåta skrivelse med anmälan om den gjorda avsägelsen samt den därigenom inom kammaren uppkomna ledigheten, varefter ett i sådant avseende uppsatt förslag till underdånig skrivelse upplästes och godkändes.

Anmäldes och godkändes

sammansatta stats- och bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse nr 173, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående personlig professur åt observatorn E. H. von Zeipel jämte en i ämnet väckt motion;

statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 182, i anledning av Kungl. Maj:ts under tilläggsstatens för år 1919 femte huvudtitel gjorda framställning angående fortsatta åtgärder under år 1919 i anslutning till det under neutralitetsvakten bedrivna arbetet; och

nr 183, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t under sjätte huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag till vanförevården; samt

bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser nr 184 till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 3, 7 och 12 i förordningen den 13

december 1912 angående tullrestitution i vissa fall vid återinförsel av utländsk vara.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden och memorial nr 7 A och B samt 97—99.

Vid föredragning av bankoutskottets memorial nr 45, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande punkterna 9 och 11 i bankoutskottets utlåtande nr 42 angående vissa framställningar rörande tionde huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna, godkändes de i detta memorial föreslagna voteringspropositionerna.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran andra lagutskottets memorial nr 32, jordbruksutskottets utlåtanden nr 75—79, andra särskilda utskottets utlåtande nr 3 samt första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 12.

Herr vice talmannen erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag hemställer, att kammaren måtte besluta, att främst på morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden skall sättas andra särskilda utskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om begränsning av tiden för bageri- och konditoriarbete m. m.

Denna hemställan bifölls.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Asplund* för tiden från och med den 14 till och med den 24 innevarande månad.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,18 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Stockholm 1919. **Kungl. Boktryckeriet,** P. A. Norstedt & Söner. *192540*